

Ustavni sud Crne Gore, u Trećem vijeću za meritorno odlučivanja o ustavnim žalbama, u sastavu: sudija Desanka Lopičić, predsjednica Vijeća i sudije Milorad Gogić i Budimir Šćepanović, članovi Vijeća, na osnovu odredaba člana 149. stav 1. tačka 3. Ustava Crne Gore, člana 48. tačka 3. i člana 76. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore («Službeni list Crne Gore», broj 11/15), na sjednici Vijeća od 27. decembra 2021. godine, donio je

ODLUKU

USVAJA SE ustavna žalba.

UKIDA SE presuda Višeg suda u Podgorici, Gž.br.3825/19, od 26. maja 2020. godine i predmet vraća Višem sudu u Podgorici na ponovni postupak i odlučivanje.

O b r a z l o ž e n j e

I POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. L.N., iz B. P., koju zastupa M. M., advokat iz B. P., podnijela je blagovremenu i dozvoljenu ustavnu žalbu protiv presude navedene u izreci, zbog povrede prava iz odredaba čl. 8,17, 19, 32 i 58 Ustava, čl. 6 i 14 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, člana 1 Protokola broj 1 uz Konvenciju i Protokola broj 14 uz Konvenciju.

1.1. U ustavnoj žalbi i dopuni iste je, u bitnom, navedeno: da je prvostepeni sud, tokom dokaznog postupka, nesporno utvrdio koliko je manje obračunata zarada tužilji za sporni period; da je pravo na zaradu zakonom zagwarantovano pravo; da je drugostepeni sud učinio i povredu prava na obrazloženu odluku, budući da je prvostepeni sud u cjelosti postupao po razlozima i upustvima iz ukidnog rješenja, te da je tužija ovakvim postupanjem sudova lišena imovine -dijela zarade . U konačnom je predložila da se ukine osporena presuda i predmet vrati na ponovni postupak i odlučivanje.

1.2. Ustavni sud, saglasno odredbi člana 149. stav 1. tačka 3. Ustava Crne Gore, odlučuje o ustavnoj žalbi zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava.

1.3. U toku postupka pružanja ustavnosudske zaštite, povodom ispitivanja osnovanosti žalbe, u granicama istaknutog zahtjeva, Ustavni sud utvrđuje da li je podnosiocu ustavne žalbe povrijeđeno Ustavom zajamčeno pravo ili sloboda.

II ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

2. Uvidom u osporenu presudu i drugu dostavljenu dokumentaciju, Ustavni sud je utvrdio sljedeće činjenice i okolnosti od značaja za odlučivanje u ovom ustavnosudskom predmetu:

2.1. Podnositeljka ustavne žalbe je tužilja iz postupka pred redovnim sudovima, a tužena je D. C. . – V.s. u B. P.. Predmet parničnog postupka, u postupku koji je prethodio

ustavnosudskom, predstavljao je zahtjev tužilje (podnositeljke ustavne žalbe) da joj tužena naknadi materijalnu štetu, na ime manje isplaćene zarade, za sporni period.

3. Presudom prvostepenog suda usvojen je tužbeni zahtjev tužilje.

3.1. Osporenom presudom drugostepenog suda preinačena je prvostepena presuda na način što je tužbeni zahtjev tužilje odbijen kao neosnovan

3.1.1. U obrazloženju osporene odluke, u relevantnom dijelu, je istaknuto:

“(...) Stoga, kako je tužilji u spornom periodu zarada obračunavana i isplaćivana po koeficijentu 4,16, koji koeficijent je bio veći od najnižeg koeficijenta propisanog čl. 18 OKU za grupu poslova za koju je zahtijevano visoko obrazovanje, a samim tim i od 80% tog koeficijenta u smislu čl.20 OKU, to tuženi prilikom obračuna i isplate zarade tužilje u spornom periodu nije postupio protivno navdenim odredbama, pa tužilji ne pripada pravo na naknadu štete koju potražuje u ovom postupku..(...)”

III. RELEVANTNE USTAVNE I KONVENCIJSKE NORME

Ustava Crne Gore:

»Član 32.

Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom“.

Evropske konvencije za zaštitu ljudskih pravima i osnovnih sloboda:

»Član 6. stav 1.

Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.«

IV MJERODAVNO PRAVO

Zakona o zaradama državnih službenika i namještenika ("Službeni list CG", br. 14/12):

Član 10

Za utvrđivanje fiksnog dijela zarade, zvanja državnih službenika, odnosno namještenika, zavisno od složenosti, odgovornosti, značaja i uslova rada, razvrstavaju se u 38 platnih razreda izraženih u koeficijentima, i to:

platni razred	koeficijent	platni razred	koeficijent
1	9,90	20	5,33
2	9,75	21	5,20
3	9,23	22	5,01
4	8,71	23	4,81
5	8,19	24	4,68
6	7,15	25	4,55

7	7,02	26	4,42
8	6,89	27	4,29
9	6,76	28	4,10
10	6,63	29	3,77
11	6,50	30	3,58
12	6,37	31	3,45
13	6,24	32	3,32
14	6,11	33	3,19
15	5,98	34	3,06
16	5,85	35	2,93
17	5,72	36	2,86
18	5,59	37	2,34
19	5,46	38	2,00

Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), zavisno od mogućnosti Budžeta, predlaže povećanje koeficijenata platnih razreda iz stava 1 ovog člana.

Raspoređivanje u platne razrede

Član 11

Pojedina zvanja državnih službenika, odnosno namještenika, zavisno od školske spreme i radnog iskustva, raspoređuju se u sljedeće platne razrede, i to:

Kategorizacija radnih mjesta	Zvanja	Platni razredi od - do
Visoki rukovodni kadar	starješina samostalnog organa uprave, državni sekretar,	1
	starješina službe,	2
	sekretar u ministarstvu, generalni direktor u ministarstvu, starješina organa uprave u sastavu,	3
	pomoćnik starješine samostalnog organa uprave	4
	pomoćnik starješine službe, pomoćnik starješine organa uprave u sastavu,	5
Ekspertsko-rukovodni kadar		
Nivo 1	načelnik, rukovodilac ili drugo odgovarajuće zvanje	6
Nivo 2	šef, koordinator ili drugo odgovarajuće zvanje	7
Ekspertski kadar		
Nivo 1	Samostalni savjetnik I, Inspektor I, Ovlašćeno službeno lice I,	10-8
	Samostalni savjetnik II, Inspektor II, Ovlašćeno službeno lice II,	12-10

	Samostalni savjetnik III, Inspektor III, Ovlašćeno službeno lice III,	14 -12
Nivo 2	Viši savjetnik I,	17 -15
	Viši savjetnik II,	19 - 17
	Viši savjetnik III,	21 -19
Nivo 3	savjetnik I	24 -22
	savjetnik I	26 -24
	savjetnik III	28 - 26
Izvršni kadar		
Nivo 1	samostalni referent	31 - 29
Nivo 2	viši referent	33 -31
Nivo 3	referent	35- 33
Namještenici		
Nivo 1	Viši namještenik	37- 36
Nivo 2	Namještenik	38- 37

Kada se drugim propisom utvrđuju zvanja koja nijesu raspoređena u platne razrede iz stava 1 ovog člana, tim propisom izvršiće se njihovo raspoređivanje u platne razrede u skladu sa ovim zakonom i propisima o državnim službenicima i namještenicima.

Opšteg kolektivnog ugovora ("Službeni list CG", br. 14/14):

“Član 17

Koeficijenti za utvrđivanje zarade za pojedina radna mjesta sadrže elemente koji utiču na zaradu, a naročito: zahtijevani nivo obrazovanja, složenost poslova, uslovi rada pod kojima se ti poslovi pretežno obavljaju, odgovornost za posao i druge elemente bitne za vrednovanje određenog posla.

Član 20

Zarada pripravnika se utvrđuje u visini koja ne može biti manja od 80% zarade odgovarajuće grupe poslova iz člana 18 odnosno člana 19 ovog kolektivnog ugovora”.

V OCJENA USTAVNOG SUDA

4. Polazeći od razloga navedenih u žalbi, analize osporene odluke suda i mjerodavnih ustavnih i konvencijskih prava, Ustavni sud je u konkretnom slučaju razmatrao ustavnu žalbu sa aspekta odredaba 32. Ustava Crne Gore i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

4.1. Pri razmatranju osnovanosti ustavne žalbe sa aspekta povrede prava na pravično suđenje, Ustavni sud polazi od toga da se sudski postupci moraju provesti u skladu sa ustavnim načelom vladavine prava, kao najviše vrijednosti ustavnog poretka Crne Gore, pa tumačenje mjerodavnog prava, u svakom konkretnom slučaju, ne smije proizilaziti iz njegove arbitrerne i proizvoljne primjene, već mora uvažavati zahtjeve prava na pravično suđenje sadržane u odredbi člana 32. Ustava Crne Gore i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

4.2. Ustavni sud je u svojoj dosadašnjoj praksi, usklađenoj s praksom Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP), utvrdio niz načela koja treba slijediti da bi se sudski postupak mogao ocijeniti pravičnim. Provodeći postupke, sudovi moraju poštovati ta načela kad pri donošenju svoje odluke ocjenjuju, uz prednost neposrednog ispitivanja, činjenice i okolnosti konkretnog slučaja, primjenjujući mjerodavno pravo.

4.3. Zadatak je Ustavnog suda, u jemčenju ustavnog i konvencijskog prava na pravično suđenje, da provjeri je li sud poštovao takva relevantna načela u konkretnom slučaju. Uz tu provjeru, zadatak je Ustavnog suda da ispita je li sud u konkretnom slučaju vršio svoje procjene na očigledno nerazuman način ili je učinio neku drugu očiglednu grešku u procjeni, pogrešno procijenio postojanje neke važne činjenice ili pak propustio razmotriti sve relevantne činjenice, odnosno propustio uzeti u obzir sve činjenične i pravne elemente koji su objektivno mjerodavni za donošenje odluke, odbio provesti dokaze koji bi mogli dovesti do drugačije odluke i sl.

4.3.1. Nadalje, ustavno pravo na pravično suđenje propisano članom 32. Ustava jemči i zaštitu od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih organa. Obrazloženja sudskih odluka odnosno odluka drugih nadležnih organa koja ne sadrže ozbiljne, relevantne i dovoljne razloge za ocjenu kakva je odlukom data, upućuju na zaključak o arbitrarnosti u procesnom i/ili materijalnopravnom smislu.

4.4. Primjenjujući navedeno pravilo na konkretan slučaj, u ovom ustavnosudskom postupku, zadatak je Ustavog suda da utvrdi može li se način na koji je, u konkretnom slučaju, proveden postupak parničnog spora, odnosno način na koji je Viši sud u Podgorici tumačio i primijenio citirane odredbe Zakona o zaradama državnih službenika i namještenika, kao i odredbe Opšteg kolektivnog ugovora, smatrati arbitrarnim i da li je takvim postupanjem povrijeđeno podnositeljki pravo na pravično suđenje (odlučivanje), zajemčeno odredbom člana 32. Ustava.

5. Prvostepeni sud je utvrdio da su savjetnici III u Višem sudu u Bijelom Polju pri obračunu zarada razvrstani u platni razred 12 sa koeficijentom 6,37, a kako se sudijski pripravnici osposobljavaju za to radno mjesto, tužilji je trebala biti obračunata zarada od tog koeficijenta iz platnog razreda 12. Tužilji je zarada u spornom periodu od strane tužene obračunavata po koeficijentu 4,16, koji čini 80% od koeficijenta 5,2 koji je propisan 21 platnim razredom koji nije u vezi sa platnim razredom u koji su razvrstani savjetnici III u sudovima. Kod činjenice da je i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Višem sudu u B. P. u spornom periodu bilo propisano samo radno mjesto savjetnik III (razvrstano u 12 platni razred), a nije bilo propisano i radno mjesto viši savjetnik III (razvrstan u 21 platni razred), to je vještak i zasnovao svoje mišljenje na ovim činjenicama i zaključio da se tužilja osposobljavala i mogla osposobljavati isključivo za radno mjesto savjetnik III. Iz tog razloga tužilja ima pravo na naknadu štete po osnovu razlike između zarade koja joj je isplaćena i zarade koja joj je pripadala, obzirom da tužena nije obračunavala i isplaćivala tužilji zaradu prema grupi poslova razvrstanoj u platne razrede shodno Zakonu o zaradama državnih službenika i namještenika koji odgovaraju njenoj stručnoj spremi.

5.1. Viši sud zaključuje da je neprihvatljiv zaključak prvostepenog suda o osnovanosti tužbenog zahtjeva, budući da je zasnovan na pogrešnog primjeni materijalnog prava, jer, u

spornom periodu nije postojao Granski kolektivni ugovor za oblast pravosuđa, koji je zaključen tek 20.04.2015. godine (stupio na snagu 28.04.2015. godine), pa zarada sudijskih pripravnika nije mogla biti manja od 80% zarade odgovarajuće grupe poslova iz člana 18 OKU, što znači da je vrsta poslova za koje se sudijski pripravnik obučava irelevantna za određivanje koeficijenta zarade, zbog čega je u konačnom preinačio prvostepenu presudu i tužbeni zahtjev tužilaca odbio kao neosnovan.

6. U konkretnom slučaju, ustavnopravno neprihvatljiv je ovakav zaključak Višeg suda u Podgorici, izražen u osporenoj odluci. Ovo sa razloga što se tužilja, kao sudijski pripravnik, u konkretnom slučaju, osposobljavala kod tužene, za radno mjesto samostalni savjetnik III, koje radno mjesto je propisano Pravilnikom o sistematizaciji radnih mjesta tužene, a što je prvostepeni sud utvrdio iz Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Višem sudu u Bijelom Polju. U spornom periodu bilo je propisano samo radno mjesto savjetnik III (razvrstano u 12 platni razred), a nije bilo propisano i radno mjesto viši savjetnik III (razvrstan u 21 platni razred).

6.1. U tom smislu pravno - logički je neodrživ zaključak Višeg suda u Podgorici, iz osporene odluke, da se visina zarade pripravnika utvrđuje u odnosu na odgovarajuću grupu poslova iz člana 18, odnosno člana 19 Opšteg kolektivnog ugovora, a ne prema radnom mjestu za čije se samostalno obavljanje pripravnik osposobljava. Ovakvo tumačenje citiranih odredaba člana 18 i 19 OKU-a je pretjerano (ekscesivno) formalno, jer ne uzima u obzir kontekst i ne sagledava pravni problem kao jedinstvenu cjelinu. Naime, opis poslova sudijskog pripravnika zapravo je opis poslova savjetnika III u sudu, a da su se sudijski pripravnici obučavali za to radno mjesto potvrđuje i kasniji Granski kolektivni ugovor tužene.

7. Odredbom člana 11 Zakona o zaradama državnih službenika i namještenika (Sl.list CG br.14/2012) radno mjesto ekspertske kadra sa zvanjem samostalnog savjetnik III raspoređeno je u platne razrede od 12 do 14, sa koeficijentima za obračun zarade 6,11, 6,24 i 6,37. Odredbom člana 20 Opšteg kolektivnog ugovora ("Sl.list CG",BR. 14/14), koji je važio u spornom periodu, bilo je propisano da se zarada pripravnika utvrđuje u visini koja ne može biti manja od 80 % zarade odgovarajuće grupe poslova iz člana 18 odnosno 19 Opšteg kolektivnog ugovora.

7.1. Stoga je, ustavnopravno neprihvatljiv zaključak suda, izražen u osporenoj presudi da se visina zarade pripravnika utvrđuje u odnosu na odgovarajuću grupu poslova iz člana 18, odnosno člana 19 Opšteg kolektivnog ugovora, a ne prema poslovima radnog mjesta za čije se samostalno obavljanje pripravnik osposobljava. Takav zaključak suda posljedica je strogo formalističkog tumačenja citiranih odredaba Opšteg kolektivnog ugovora.

8. Ustavni sud je u svojoj dosadašnjoj praksi izrazio stav da pretjerani (ekscesivni) formalizam u odlučivanju/suđenju postoji onda kad su pravni stavovi proizvod "mehaničke" primjene pozitivnog prava, bez uzimanja u obzir konteksta i bez sagledavanja pravnog problema kao jedinstvene cjeline. S aspekta zaštite ustavnih prava podnosilaca, ali i s aspekta osnovnih vrijednosti ustavnog poretka Crne Gore, takva je primjena pozitivnog prava na konkretne slučajeve neprihvatljiva.

8.1. Ustavni sud ocjenjuje da način na koji je Viši sud u Podgorici tumačio i primijenio odredbe Opšteg kolektivnog ugovora, imao je za posljedicu apsolutno arbitraran zaključak suda da tužilji ne pripada pravo na predmetno potraživanje za sporni period, jer zaključak koji je iznio drugostepeni sud u osporenoj odluci ne proizlazi iz ustavnopravno prihvatljivog tumačenja mjerodavnih odredaba Opšteg kolektivnog ugovora.

9. Navedeni stav Ustavni sud je zauzeo u svojoj odluci U-III br. 786/20, od 21. maja 2021. godine.

Na osnovu izloženog, odlučeno je kao u izreci.

U-III br. 749/20
27. decembar 2021. godine
P o d g o r i c a

Predsjednica Vijeća,
Desanka Lopičić, s.r.